

Fig. 1. Aageby. Plan, sydside og snit af klokketårn. 1:300. Opmåling af H. Erichsen, Stokkemærke o. 1775.

†AAGEBY KIRKE LAALANDS SØNDER HERRED

Kirken, der hørte til Fuglse herred, var indtil 1775 — og muligvis allerede før reformationen¹ — *anneks* til Landet. Den lå under kronen, indtil den 1699 blev tilskødet Fr. v. Lützwow til Gammelgaard (sml. prædikestol, s. 389)². En senere ejer af denne var A. G. Moltke, efter hvis indstilling et kgl. reskript af 30. aug. 1775 beordrede kirken nedbrudt, hvilket skete det følgende år³, skønt sognefolkene i en skrivelse af 13. nov. 1775 havde protesteret mod nedlæggelsen.

12. maj 1445 holdtes Laalands landsting på grund af regnvejrr i kirken⁴.

Den ældre *tradition* ville vide, at kirken var bygget af »æmulation« (indbyrdes strid i sognet), og at sognet tidligere havde hørt til Landet (præsteindb. 1755).

Kirken har ligget i den meget lille Aageby by kun ca. 1 km fra Landet kirke. Der ses nu intet spor af den, men på matr. nr. 2 d skal man kunne træffe rester af kister og skeletter under jorden⁵. 1586 omtales tjørnene om kirkegården⁶. Kirken blev nedbrudt i foråret 1776, og 8000 hele og 9000 halve mursten blev rensede og genanvendt i Gammelgaards østfløj sammen med

ege- og fyrretømmer fra kirken og klokkehuset (rgsk.). Tømremester Hans Erichsen af Stokkemarke afgav under 19. december 1775 et skøn over, hvad der kunne genanvendes af tømmer fra kirken, specificeret for skib, kor, våbenhus og klokkehus; det sidste opgives at være opbyggt af egetømmer og meget gammelt (rgsk.). De angivne tømmermål passer godt med en tegning i Reventlow-museets arkiv, der er mærket H. Erichsen, Stockemarcke 19. december 1777 (fejlskrivning for 1775?). Tegningen savner angivelse af, hvilken kirke den forestiller, men der kan ikke være tvivl om, at det er en opmåling af Aageby kirke (fig. 1). Kirkens sidste sognepræst giver følgende beskrivelse af bygningen: »Kirken er efter sognets størrelse; den er bygget af brændte sten, uden tårn, spir og sakristi, men ved den vestre ende er tillagt et træhus, hvori klokkerne hænger . . . Kirken synes i temmelig stand med træloft over og ringmur om kirkegården« (præsteindb. 1755). Dette kan, på grundlag af tegningen og regnskabsnotater suppleres med:

Kirken har bestået af romansk kor og skib bygget af munkesten og en tømret forhal fra 1692 ved vestgavlen under et genopført middelalderligt klokkehus af tømmer.

Den romanske kirke har haft en længde af ca. 24,10 m med fem spærfag over koret og ni over skibet. Oprindelige detaillier kendes ikke; på tegningen er gavlene vist afvalmede, men mester Erichsen angiver udtrykkelig i sit tilbud, at han må have pligtfolk til de tre murede gavles nedtagning. På originaltegningen angiver en svag blyantslinie ved vestgavlen den rigtige tagform. Kirken har på hver side tre fladbuede (gotiske?) vinduer, der angives at være »små, gamle og ej videre duelig«. I vestgavlen var en dør. Tagene var teglhængte.

Forhallen. 1692 indkøbtes 39 stk. savskåret tømmer samt fire stk. 9 alens 12" x 12" fodtømmer. Konstruktionen gør det sandsynligt, at væggene har været bygget som bindingsværk. I vestsiden er angivet en bred dør. Tagfladerne op mod klokketårnet, der overspænder de vestlige to tredjedele af forhallen, og sadeltaget mellem dette og skibet var teglhængt.

Klokketårnet. 1586 omtales klokkehuset som »noget brøsthølden«⁶, og 100 år senere er det så brøstfældigt, at det står på stivere⁷. Antagelig er denne middelalderlige bygning i 1692 repareret og genrejst over forhallen. Den var bygget i fire stokværk med lodrette sider i øst og vest og skrå sider i nord og syd, hvis man tør tro på tegningen. Klokketårnet har i modsætning til de middelalderlige klokketårne ikke midtstolpe og højstolper i væggene. I mellemstokværkerne sidder store kryds, vist rester af den middelalderlige konstruktion. Glamhuller er ikke angivet. Taget er pyramideformet.

INVENTAR

**Alterbordspanel*, ung-renaissance fra o. 1570, nu i Landet kirke (s. 376), hvortil det flyttedes 1776 ved Aageby kirkes nedrivning⁸.

†*Altertavle* fra 1582, rimeligvis af katekismustype, svarende til Landet altertavle (s. 377) og med våben tilhørende Erik Grubbe og Anne Vasspyd, Gammelgaard⁹. På tavlens nordre side var der et maleri af en dåb bivånet af fire adelspersoner og på søndre side en nadveruddeling til 14 personer, ni mænd og fem kvinder, blandt hvilke præsten i sin indberetning om inventaret 1755 mener at genkende de fire faddere fra dåbsscenen.

†*Altersølv*. †*Kalk*, forgyldt¹⁰, ifølge præsteindb. 1755 fra 1578 og med indskriften: »Her Rasmus Hansen B«¹¹ samt: P. L. P. H. C. R., hvilket i indberetningen udlægges: »Pastor loci primarius hunc calicem reparavit« (»stedets sognepræst istandsatte denne kalk«). †*Disk*, nævnt 1590¹⁰.

†*Messeklokke*, nævnt 1590¹⁰.

†*Korgitter*. »Chors døren« omtales 1755 (præsteindb., se under prædikestol).

†*Prædikestol* fra 1642 af lektorietyper med Just Frederik von Pappenheim og Regitze Urnes våben og initialer på døren samt årstallet 1643 (stafferingsåret) (sml. Græshave prædikestol s. 369). Stolen var bygget »over kordøren« og havde på pulpiturene foruden det danske våben den udvalgte prins Christian og hans gemalinde, prinsesse Magdalena Sibylla af Saksens navne og våben. 1708 renoveredes stolen af oberst Lützwow sammen med kirkens andre ornamentter (præsteindb. 1755). Ved kirkens nedbrydning erklæredes stolen for at være meget net og tjenlig til at opsættes i en anden kirke (rgsk.).

†*Pulpitur* og †*stoleværk*. Pulpituret nedtoges ifølge rgsk. 1776 og flyttedes sammen med tre mandfolke- og tre fruentimmerstole til Landet kirke (se s. 381). De øverste stole havde våben og navne som prædikestolens¹².

†*Klokker*. Kirken havde 1755 to klokker (præsteindb.), en lille, skriftløs og en større med årstallet 1722, som man overvejede at flytte til Ryde kirke 1776 (rgsk.).

GRAVMINDER

**Gravsten*, o. 1613, over Emmeche Sparre til Opagergaarde, død 29. aug. 1613. Nu i Ryde kirke (s. 402).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1692—93 (RA), 1775—77 (Gammelgaards godsarkiv). — Synsforretning 1586, Karen Brahes Ms., nr. 280 (LA, Odense). — Dokumenter angaaende Kongens Kirkers Tilstand i Fyens Stift, kongelig Majestæts Kirker i Lolland, 1686 (RA). —

Skrivelse fra kongen om kirkens nedbrydning, 1775, 30 aug., og fra sognefolkene til kongen imod nedlæggelsen, 1775, 13. nov. (Pederstrups godsarkiv, B. IX, B. II, 1).

S.Abildgaard: Notesbog I, 1756. S. 42 (NM).

Svend Jørgensen: Af det nedlagte Aagebys Historie, AarbLollFalst. 1923. S. 47 ff.

¹ AarbLollFalst. 1923. s. 62, sml. s. 65, hvor der anføres en regest af et stadfæstelsesbrev fra 1501 på »alle de tiennere, som ligger til Landekirke og Oggebye prestes bord«.
² Kronens Skøder III, 293. ³ Haugner: Sønder Herred, s. 187, sml. AarbLollFalst. 1923. S. 63. ⁴ Eline Gøyes Jordebog, s. 93. ⁵ Haugner, s. 187; AarbLollFalst. 1923. S. 57 ff. ⁶ Karen Brahes Ms., nr. 280, s. 119^v. ⁷ Dok. ang. Kongens Kirkers Tilstand i Fyens Stift, Vejledende Arkivregistraturer II, 117 (RA). ⁸ Arbejdet udførtes af snedker Johan Peter Hansen, Maribo (rgsk.). ⁹ S.Abildgaard: Notesbog I, 42.
¹⁰ Provstevisitatsbog 1590, Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 496. ¹¹ Sognepræst i Landet-Aageby o. 1578—88. ¹² Pontoppidan: Danske Atlas VI, 473.